

УДК 352:338(477)

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мельник Вікторія Іванівна, к.е.н., доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Тедєсва Олександра Гариківна, аспірантка кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В умовах воєнного стану публічне управління набуває специфічних рис і механізмів розвитку. Їхнє дослідження є вкрай важливим для вироблення ефективних пропозицій щодо пріоритетів і напрямів підвищення ефективності державного управління в умовах протистояння зовнішній агресії.

Водночас для вирішення цього завдання необхідно адекватно оцінити інституційні трансформації, що відбуваються в Україні, та визначити першочергові зміни в системі прийняття управлінських рішень і механізми розробки стратегічних планів на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року поставило перед країною безпрецедентні виклики, які суттєво вплинули на всі сфери суспільного життя. Військова агресія Російської Федерації проти України спричинила загибель людей, руйнування інфраструктури, порушення економічної діяльності, масову міграцію населення та інші негативні наслідки.

У цих умовах виникла гостра потреба в ефективному управлінні державою та економікою. Публічне управління та економічна політика стали ключовими інструментами для забезпечення сталого розвитку країни в умовах воєнного стану.

Суспільний розвиток – невід’ємна частина результату ефективного публічного управління та успішної реалізації економічної політики, особливо в умовах воєнного стану. Особливо важливо, враховуючи умови воєнного стану, створювати гнучкі інструменти державного управління, що дозволяють реагувати на виклики у режимі реального часу. Саме стратегічні рішення, прийняті у режимі реального часу, мають велике значення для забезпечення суспільного розвитку в умовах воєнного стану. Саме ефективне публічне управління та успішна реалізація економічної політики зможуть забезпечити стабільність роботи держави під час воєнного стану, відновлення економіки після закінчення воєнного стану та підтримку громадян України всіх національностей.

*Секція 6. Публічне управління та економічна політика:
сучасні проблеми суспільного розвитку*

Воєнний стан – особливий правовий режим, що передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб [2].

Воєнний стан вже наклав значні обмеження на розвиток економіки України, а також вимагає від держави швидкого реагування на події, які відбуваються в Україні щодня та які не можна передбачити. Руйнування та знищення інфраструктури, припинення діяльності промислових об'єктів внаслідок бойових дій, збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, виїзд за кордон та знаходження на тимчасово окупованих територіях України та прилеглих до них територіях, зменшення доходів населення та бізнесу, збільшення податків, збільшення витрат на оборону держави – це все наслідки військової агресії Російської федерації проти України, а відповідно й навантаження на бюджетну систему України та економіку в цілому. Публічне управління потребує оновлення та модернізації з метою оперативного реагування на наслідки військової агресії Російської федерації проти України та прийняття оперативних стратегічних рішень для забезпечення стабільності функціонування держави та суспільства. Економічна політика має забезпечити рівновагу між витратами на оборону та витратами на соціальні та економічні потреби населення.

Воєнний стан поставив перед Україною низку серйозних проблем суспільного розвитку, серед яких можна виділити:

- гуманітарна криза: загибель людей, поранення, втрата житла та майна, масова міграція населення, психоемоційні проблеми.
- економічна криза: порушення виробничих процесів, руйнування інфраструктури, втрата робочих місць, зростання інфляції, дефіцит товарів та послуг.
- соціальна криза: зростання рівня бідності, погіршення доступу до медичних та освітніх послуг, загострення соціальних конфліктів.
- політична криза: загроза територіальній цілісності країни, дестабілізація політичної системи, зниження довіри до влади.
- безпекова криза: пряма військова загроза, загострення внутрішньої безпеки, ризик тероризму та диверсій.

Введення воєнного стану справді має шокуючий вплив на всі сфери життя держави та суспільства. Це зумовлено як інституційно-правовими змінами, які відбуваються в такому разі, так і головною причиною введення воєнного стану – військовою агресією ззовні.

Військова агресія призводить до різкої трансформації цілої низки неформальних інститутів. Такі інститути, як довіра, соціальні норми та цінності, можуть зазнавати значних змін в умовах воєнного стану. Наприклад, рівень довіри до уряду та інших інституцій може зростати в умовах спільної загрози, тоді як соціальні норми та цінності можуть зміщуватися в бік більшого патріотизму та готовності до самопожертви.

Усвідомлення цих змін і впливу, який вони справляють на формальні інститути та політику, є важливим для ефективного управління в умовах воєнного стану.

Комплексний підхід в публічному управлінні та економічній політиці – це ряд довгострокових дій, які вже потрібно впроваджувати задля подальшого розвитку України.

До таких дій можна віднести:

- систематичне підвищення кваліфікації державних службовців. Державні службовці зобов'язані адаптуватися до змін та впроваджувати інновації та новітні технології на рівні держави з метою здійснення ефективного публічного управління та успішної реалізації економічної політики;

- інтеграція сучасних інноваційних підходів та новітніх технологій. Україна вже активно впроваджує цифрові рішення в державне управління. Тільки один додаток «Дія» дає доступ до численних державних послуг та документів в режимі онлайн. Цифровізація

державних послуг значно спрощує доступ населення до адміністративних послуг, а також підвищує прозорість і знижує рівень корупції. Державні службовці зобов'язані слідкувати за новими технологіями та вміти їх використовувати. Штучний інтелект (AI) стає невід'ємною частиною сучасних систем публічного управління. Його використовують для обробки великих масивів даних, оптимізації процесів, автоматизації рутинних завдань.

- залучення інвестицій та міжнародної фінансової допомоги, а також людських ресурсів. Інвестиції – важливий елемент розвитку економіки України в умовах воєнного стану та подальшого її відновлення після закінчення дії воєнного стану. Державні службовці зобов'язані створювати сприятливе інвестиційне середовище, аналізуючи можливості держави та пропонуючи спрощення правового оформлення допомоги та забезпечення правового супроводу для інвесторів.

- забезпечення децентралізації. Органам місцевого самоврядування треба надати більше автономності в прийнятті рішень, що стосуються регіонального розвитку та соціального забезпечення в регіонах. Державні службовці повинні розподілити права та обов'язки між органами державного управління та органами місцевого самоврядування, визначити відповідальність за прийняття рішень.

- збільшення соціального забезпечення та підтримки населення. Державні службовці повинні враховувати, що воєнний стан – це безпрецедентна ситуація, наслідки якої ще не всі розуміють. Існуючі державні проекти та нормативно-законодавчі акти не враховують індивідуальних моментів, що стосуються людей, постраждалих від наслідків військової агресії Російської федерації проти України. Суттєві бюрократичні моменти не дозволяють людям отримати послугу або документи, хоча людина підпадає під певний статус або має право на пільги від держави.

Публічне управління та економічна політика відіграють вирішальну роль у вирішенні проблем суспільного розвитку в умовах воєнного стану. Основними напрямками їхньої діяльності є:

- удосконалення системи публічного управління;
- забезпечення ефективної координації дій органів влади та управління на всіх рівнях;
- підвищення оперативності та гнучкості прийняття рішень;
- зміцнення системи контролю та моніторингу виконання управлінських рішень;
- посилення антикорупційної політики та прозорості управлінських процесів;
- впровадження цифрових технологій для підвищення ефективності публічного управління;

- проведення ефективної економічної політики;
- забезпечення фінансової стабільності країни та підтримка економічної активності;
- підтримка бізнесу, постраждалого від військової агресії, та залучення інвестицій;
- розвиток галузей економіки, які є критичними для забезпечення національної безпеки;
- забезпечення продовольчої та енергетичної безпеки країни;
- реалізація антиінфляційної політики та запобігання економічним потрясінням [3].

В умовах воєнного стану справді зростає важливість оптимізації процесів управління державою та її регіонами. Це ставить нові виклики перед системою публічного управління в Україні.

Майбутнє України полягає в її здатності адаптуватися до нових викликів та інтегрувати сучасні інноваційні підходи в публічне управління та економічну політику. В умовах воєнного стану особливо важливо забезпечити стабільність державних інституцій, оптимізацію ресурсів та ефективне реагування на потреби населення. Тільки завдяки інтеграції сучасних інноваційних підходів в життя в умовах кризи, тісній співпраці між державними органами та органами місцевого самоврядування, населенням та державою, а також співпрацею з міжнародними партнерами та донорами, а також постійному вдосконаленню управлінських практик, Україна зможе забезпечити стійкий розвиток та стати прикладом для інших країн [4].

Основними механізмами розвитку публічного управління, орієнтованими на підвищення його ефективності шляхом впровадження нової моделі стратегування та ефективних інструментів стратегічного планування, є: фінансовий механізм, соціальний механізм, ринковий механізм. Використання цих механізмів дозволить оптимізувати процеси управління, підвищити його ефективність і забезпечити сталий розвиток держави та її регіонів в умовах воєнного стану та на етапі відновлення.

Умови воєнного стану вимагають від держави кардинальних змін в управлінні та економічній політиці. Ефективна система публічного управління та грамотно проведена економічна політика є запорукою сталого розвитку країни в умовах воєнного стану. Удосконалення цих сфер дозволить забезпечити гуманітарну, економічну, соціальну, політичну та безпекову стабільність, а також створить передумови для відновлення та післявоєнного розвитку України.

Перелік використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12.05.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
3. Гришко В. Квадрат ефективності публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 17–18. С. 81–84.
4. Нечипоренко М. Відродження після війни. Світовий досвід економічного успіху для України. The Page. Режим доступу: <https://thepage.ua/ua/news/yaki-varianti-vidnovlennya-ukrayini-ye-u-povoyennij-chas>.